

A MAGYARORSZÁGI KATONASÁG ELUTASÍTÁS RÖVID TÖRTÉNETE (1945–1989)

Mindennek a számbavétele nem történeti szempontból fontos, hanem a vallási, a jogállami, az emberi jogi megközelítéseken túlmenően azért, mert, a katonai szolgálatot lelkiismereti és vallási okokból elutasító magyar népesség száma mintegy 70.000 fő (kisegyházak, vallási csoportok). Ez azt jelenti, hogy a sorkötelezettség bármikor, bármiért történő visszaállítása esetén (a hadkötelezettség felfüggesztésének megszűnésekor), ha a törvény nem garantálja számukra vallási okból történő katonaság elutasítását, akkor évi mintegy 1000 fő kerülne ismét börtönbe. (A nem vallási okból megtagadók száma ehhez hozzáadódik.) Ez ellentétes a jogállami felfogással és ennyi embert kell az adófizetőknek a börtönökben eltartania, ahelyett, hogy ennyi ember társadalmilag hasznos munkát végezne a köz javára.

A fegyveres katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadása a pártállami időszakban (1945–1989) súlyos bűncselekménynek számított, amelyet a hatóságok az államrend elleni támadásként kezeltek.

Kisegyházak

A katonaság elutasítók legnagyobb csoportját a kisegyházak adták, akiknél a fegyverfogás tilalma hitbeli meggyőződésükből fakadt.

Jehova Tanúi: A legüldözöttebb csoport. A korszak alatt összesen körülbelül **2500–3000 fő** került börtönbe közülük. Az 1950-es években gyakran tíz év körüli büntetést kaptak, de még az 1980-as években is átlagosan 30–36 hónapot töltöttek fogházban vagy börtönben. 1989 elején még mintegy 160-an voltak rács mögött.

Nazarénusok: Számukra 1977-ben hoztak egy nem nyilvános enyhítést, amely lehetővé tette a fegyver nélküli katonai szolgálatot. Aki ezt sem fogadta el, továbbra is börtönbe került. Becslések szerint több száz nazarénus fiatal töltött hosszabb-rövidebb időt fogságban 1945 és 1977 között.

Adventisták: Elsősorban a szombati munkavégzés tilalma és a fegyverviselés elutasítása miatt kerültek konfliktusba a honvédséggel. A Reformadventisták (akik szakítottak az adventista hivatalos egyházzal annak állami kompromisszumai miatt) tagjai közül szintén tucatnyian kerültek börtönbe minden évtizedben.

Pünkösdisták: Hasonlóan az adventistákhoz, a radikálisabb tagjaik utasították el a fegyveres szolgálatot. Összesen mintegy **150–200 főre** tehető azoknak a pünkösdi fiataloknak a száma, akik rövidebb-hosszabb börtönbüntetést szenvedtek a katonai szolgálat megtagadása miatt.

Bokor Közösség (katolikus bázisközösség)

A **Bulányi György** által vezetett római katolikus közösség esete azért volt különleges, mert ők a tömegegyházon (katolikus egyház) belül hirdették az erőszakmentességet, amit az állam és a hivatalos egyházi vezetés egyaránt veszélyesebbnek tartott a kisegyházakénál.

Bebörtönzöttek száma: 1980 és 1989 között **23 Bokor-tag** került börtönbe kifejezetten a katonai szolgálat megtagadása miatt.

Büntetési tételek: Általában 11–36 hónap szabadságvesztésre ítélték őket.

Emlékezetes esetek: Az első „bulányista” katonaság megtagadó **Merza József** (1979), míg az első katolikus megtagadó, a Regnum Marianum római katolikus közösség tagja, Kiszely Károly (1976) volt.

Politikai okokból megtagadók

A politikai alapú (nem vallási) katonaság megtagadás ritkább volt és a hatóságok keményen léptek fel velük szemben is, mivel a „hazaárulás” és az „izgatás” vádja még könnyebben rásüthető volt az érintettekre.

Demokratikus ellenzék: Az 1980-as évek közepétől jelent meg a politikai alapú elutasítás, gyakran a pacifista mozgalmakkal karöltve.

Emlékezetes esetek: Keszthelyi Zsolt: 1987-es megtagadása az első olyan eset volt, ahol az elutasítás alapját nem vallási indok, hanem a politikai rendszerrel való szembenállás képezte. Emiatt 2,5 év börtönbüntetésre ítélték.

Tóth Tamás: 1988-ban, egy évvel Keszthelyi Zsolt után, szintén deklaráltan politikai okokból tagadta meg a fegyveres szolgálatot.

Összegzés és rehabilitáció

Összességében az 1945–1989 közötti időszakban a lelkiismereti okból történő katonaság megtagadók száma meghaladja a **3500–4000 főt**. A rendszerváltáskor a Bokor Közösség, a Kelet-Nyugat Párbeszéd Hálózat Kör, az Alba Kör nevű civil szervezetek követelésére amnesztiát hirdettek, de a teljes jogi és erkölcsi rehabilitáció (a bűnügyi nyilvántartásból való végleges törlés, kártalanítás, nyugdíjba való beszámítás) nem történt meg.

Összefoglaló táblázat a bebörtönzött katonaság megtagadókról (1945–1989)

Az alábbi táblázat az egyes csoportokhoz köthető, becsült bebörtönzési adatokat tartalmazza a korszak egészére vonatkozóan.

Csoport megnevezése	Becsült létszám (fő)	Legfőbb indok
Jehova Tanúi	2500 – 3000	Vallási semlegesség, állami eskü elutasítása.
Nazarénusok	400 – 600	Biblián alapuló erőszakmentesség (1977-ig).
Adventisták (Reform-adventisták)	50 – 100	Szombati munkatilalom és fegyverfogás tilalma.
Pünkösdisták (radikális ágak)	150 – 200	Karizmatikus alapú pacifista meggyőződés.
Bokor Közösség (katolikusok)	23	Evangéliumi alapú erőszakmentesség (1979-től).
Politikai megtagadók	~10	Demokratikus jogok hiánya, párteskü elutasítása.

IRODALOM:

Csapody Tamás: Az Alba Kör emberi jogi jelentése a lelkiismereti okból történő katonai szolgálatmegtagadás magyarországi helyzetéről, 1995. OSZK MEK: <https://mek.oszk.hu/hu/search/detailed/>

Csapody Tamás: Elmélet és gyakorlat. Keresztény katonai szolgálatmegtagadók Magyarországon 1979 és 1989 között, különös tekintettel a Bokor római katolikus bázisközösségre. OSZK MEK: <https://mek.oszk.hu/hu/search/detailed/>

Csapody Tamás: Metszéspontok (A polgári szolgálat és a szociális, egészségügyi munka összefüggései itthon és külföldön). Esély, 2. évf. 2. sz. 3–15. (1990). https://www.esely.org/kiadvanyok/1990_2/metszespontok.pdf

Csapody Tamás: Sorozott polgárok. Fundamentum, 2. évf. 4. sz.149–152. (1998). https://edit.elte.hu/xmlui/static/pdf-viewer-master/external/pdfjs-2.1.266-dist/web/viewer.html?file=https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/116754/EPA02334_Fundamentum_1998_04_149-152.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Csapody, Tamás: Kényszeredett szolgálat. Beszélő 5. évf. 1. sz. (2000).
<https://www.c3.hu/scripta/beszelo/00/01/05csapod.htm>

Csiky Annamária: Keresztény katonai szolgálatmegtagadók Magyarországon 1979 és 1989 között. Koinónia 28. évf. 9. sz. (2021. szeptember) 4845-4850.
https://epa.oszk.hu/02500/02501/00155/pdf/EPA02501_koinonia_2021_11_4897-4900.pdf

Kotász Zoltán: Hazádnak (alternatíván) rendületlenül... . Koinónia 27. évf. (2020. június) 4765–4766.
https://epa.oszk.hu/02500/02501/00150/pdf/EPA02501_koinonia_2021_06_4765-4766.pdf

Kovács László: „Régi dicsőségünk...”. Emlékezés a „Baracskások” tíz évére (1979-1989). „Érted Vagyok” (2010. február) 13–16.
https://ertedvagyok.hu/sites/default/files/pdfs//119/119_13-16.pdf

Páci Ferenc: „Békés békétlenek” Magyarországon. Beszélő, 1. évf. 26. sz. (1988/3.), 1. <http://beszelo.c3.hu/cikkek/%E2%80%9Eebekes-beketlenek%E2%80%9D-magyarorszagon>

Pál Amanda: A katolikus szolgálatmegtagadó, aki 31 hónapot ült Kádár Jánosék börtönében. Szemlélek, 2025. február 25. <https://szemlelek.net/a-katolikus-szolgalatmegtagado-aki-31-honapot-ult-kadar-janosek-bortoneben/>